

СЕКЦІЯ 6. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, ГІРНИЧЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ГІРНИЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Пітюренко Анна Валеріївна

*студентка юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

Аналізуючи стан світової економіки, можна прийти до висновку, що її основу у більшості країн становить видобуток і використання мінеральних ресурсів. Згідно з положеннями Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року, затвердженої Законом України від 21.04.2011 [1] мінерально-сировинна база України є достатньо вагомою у світовому вимірі. В надрах нашої країни виявлено майже 20 тис. родовищ і проявів 117 видів корисних копалин. Мінерально-сировинний комплекс забезпечує вагому частку валового національного продукту. З видобутком і використанням корисних копалин пов'язано 48 відсотків промислового потенціалу країни і до 20 відсотків її трудових ресурсів.

З огляду на вищевикладене, вважається за необхідне проаналізувати стан законодавства, що регламентує діяльність гірничих підприємств – специфічних суб'єктів гірничих відносин, які займаються розвідкою, видобуванням, реалізацією корисних копалин.

Питання правового статусу гірничих підприємств неодноразово ставали об'єктом дослідження у працях різних науковців: як радянських (Н.Б. Мухітдінов, Н. А. Сироедов), так і сучасних українських та російських (Н. С. Гавриш, Р. С. Кірін, І. М. Козьяков, М. Е. Певзнер, О. І. Перчик). У сучасному гірничому законодавстві існує безліч прогалин і неточностей стосовно визначення деяких понять, що стосуються гірничих підприємств. Тому метою даної статті є аналіз понятійного апарату гірничого законодавства України щодо гірничих підприємств та вироблення пропозицій щодо його удосконалення.

Поняття гірничого підприємства закріплено у ст. 1 Гірничого закону України [2], яке визначається як цілісний технічно та організаційно відокремлений майновий комплекс засобів і ресурсів для видобутку корисних копалин, будівництва та експлуатації об'єктів із застосуванням гірничих технологій (шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики тощо).

Згідно зі ст. 62 Господарського кодексу України підприємство являється самостійним суб'єктом господарювання, а цілісний майновий комплекс за законодавством України є об'єктом правовідносин. Отже, законодавець, не маючи достатніх підстав, прирівнює статус даного суб'єкта господарювання до статусу об'єкта правовідносин, тобто відводить йому роль майна, яке виступає

лише засобом для досягнення виробничої мети – видобування та збагачення корисних копалин. [3, с. 165]

Законодавець вирізняє такі види гірничих підприємств, як то шахта, рудник, копальня, кар'єр, розріз, збагачувальна фабрика. Але цей перелік не є вичерпним. Слід зазначити, що у великому масиві нормативно-правових актів присутня неузгодженість стосовно визначення даних понять.

Так, Гірничий закон України визначає шахту як гірниче підприємство з видобування корисних копалин (вугілля, солей тощо) підземним способом. Згідно ж з Законом України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» [4] шахта (шахтоуправління) – це вугледобувне підприємство або відокремлений підрозділ вугледобувного підприємства з видобутку вугілля підземним способом. Тобто в останньому нормативно-правовому акті суттєво звужується сфера діяльності шахт (лише видобутком вугілля). З огляду на це, доцільно було б ввести в законодавство поруч з терміном «шахта» такий термін як «вугільна шахта».

Гірничий закон України також містить визначення термінів рудник, копальня, кар'єр, які не потребують уточнень. Але немає однозначності щодо визначення поняття «розріз». Згідно з Законом України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» розріз - вугледобувне підприємство або відокремлений підрозділ вугледобувного підприємства з видобутку вугілля відкритим способом (ст.1).

В наказі Міністерства палива та енергетики України «Про затвердження Правил пожежної безпеки для підприємств вугільної промисловості України» від 12.10.2004 №638 вугільний розріз визначено як гірниче підприємство з видобутку вугілля відкритим способом. Тобто йде ототожнення гірничого підприємства і вугледобувного підприємства. Але з лексикологічного аналізу вбачається, що термін «гірничодобувне підприємство» є дещо вузьким порівняно із терміном «гірниче підприємство», оскільки перше, виходячи з назви, займається лише видобутком корисних копалин, а друге – буде специфічні гірничі об'єкти та експлуатує їх [5, с. 466], а також займається діяльністю стосовно реалізації кінцевого продукту. Отже, для усунення цих неточностей необхідно закріпити поняття «розріз» у Гірничому законі України.

Слід зазначити, що у законодавстві відсутнє визначення поняття «збагачувальна фабрика», але його можна знайти у науковій літературі: це промислове підприємство, призначене для первинної переробки корисної копалини з метою добування з неї одного або декількох товарних продуктів з підвищеним вмістом корисних мінералів або зниженим вмістом шкідливих домішок [6, с. 10].

Вважаємо, що це поняття потребує деяких уточнень, оскільки у ньому використовується занадто узагальнене поняття, а саме «промислове підприємство», у той час як спеціальним поняттям в даному випадку є «вуглепереробне підприємство». До того ж за видом корисної копалини, що переробляється, розрізняють фабрики для збагачення азбестових, баритових, вольфрамових, графітових, залізних, марганцевих, мідних, молібденових, нікелевих, сірчаних, флюоритових руд, польових шпатів, слюди, вугілля, тальку

й інших видів мінеральної сировини [там же, с. 10].

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне узагальнити визначення гірничого підприємства, а саме: «гірниче підприємство – це господарська організація (шахта, рудник, копальня, кар'єр, розріз, збагачувальна фабрика), яка на основі цілісного технічно та організаційно відокремленого майнового комплексу і ресурсів здійснює видобуток корисних копалин, будівництво та експлуатацію об'єктів шляхом застосування гірничих технологій», а також ввести у законодавство України такі специфічні поняття як вугільна шахта, збагачувальна фабрика, привести у відповідність інші розглянуті вище поняття.

Науковий керівник: к.ю.н., старший викладачкафедри цивільного та господарського права Ільющенко Ганна Володимирівна

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року: закон України від від 21.04.2011 № 3268-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - №44. – Ст. 457.

2. Гірничий закон України: закон України від 06.10.1999 № 1127-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 50. – Ст. 433.

3. Вебер М. Деякі сучасні проблеми та шляхи вдосконалення гірничого законодавства України // Підприємництво, господарство, право : науково-практичний господарсько-правовий журнал. До 2001 г. виходив російською мовою. - 2009. - № 9.

4. Про особливості приватизації вугледобувних підприємств: закон України від 12.04.2012 № 4650-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 8. – Ст. 66.

5. Смовж, К. О. Гірниче підприємство як суб'єкт гірничо-правових відносин // Держава і право. – 2011. - №1 (51)

6. Смирнов В. О. Проектування збагачувальних фабрик: навч. посіб. / В.О. Смирнов, В.С. Білецький. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2002. – 269 с.